

INTERVIEW **KYRA HANEMAAIJER** ONDERZOEKER

Fors hogere straffen voor Marokkaanse Nederlanders na moord op Wiersum

Kort na de moord op Derk Wiersum straffen rechters verdachten met een Marokkaanse achtergrond zwaarder dan anderen.

Camil Driessen
AMSTERDAM

In de weken na de moord op advocaat Derk Wiersum in september 2019 kregen verdachten met een Marokkaanse achtergrond gemiddeld een 71 procent hogere gevangenisstraf dan verdachten zonder migratieachtergrond. Dat blijkt uit onderzoek van de Erasmus Universiteit, Vrije Universiteit en Universiteit van Gotenburg naar vooroordelen binnen de rechtspraak waarbij 37.534 uitspraken in de periode 2014 tot en met 2019 zijn onderzocht.

„Ons onderzoek laat zien dat rechters onbewuste vooroordelen hebben die verbonden zijn aan bepaalde migratieachtergronden”, licht onderzoeker Kyra Hanemaaijer telefonisch toe. „En dat die vooroordelen zich sterker manifesteren na zo’n schokkende gebeurtenis als de moord op Wiersum.”

Het onderzoek, dat binnenkort gepubliceerd wordt, sluit aan bij een beperkt aantal onderzoeken die vooroordelen binnen de rechtspraak bloot lijken te leggen. Zo bleek afgelopen zomer uit WODC-onderzoek dat verdachten met een migratie-achtergrond zwaarder worden gestraft en dat daarvoor geen verklaring is.

In Nederland werd niet eerder aangetoond dat rechters na een ingrijpende gebeurtenis een etnische groep zwaarder straffen. Uit Hanemaaijers onderzoek blijkt dat verdachten met een Marokkaanse achtergrond (tot de derde generatie) in de weken na de moord op Wiersum een flink hogere gevangenisstraf kregen: gemiddeld drie maanden meer. Die hogere straf liet zich overal zien:

van drugsdelicten tot doodslag.

Is dit nou discriminatie?
„Het onderzoek laat zien dat sprake is van willekeur en dat rechters vooroordelen hebben over bepaalde migratieachtergronden die sterker worden na zo’n schokkende gebeurtenis. Of dit structurele discriminatie is, kunnen we niet zeggen. Wel dat rechters worden beïnvloed door gebeurtenissen van buitenaf.”

Waarom lichten jullie de moord op Derk Wiersum uit?
„Op zoek naar een criminele stereotypering kom je al snel uit bij de Mocro Maffia. Die wordt zo erg gekoppeld aan migratieachtergrond dat het ons een goed onderzoeksonderwerp leek. De moord op Derk Wiersum was een grote schok in Nederland en minister van Justitie Grapperhaus typeerde de moord al snel als een aanslag op de rechtsstaat.”

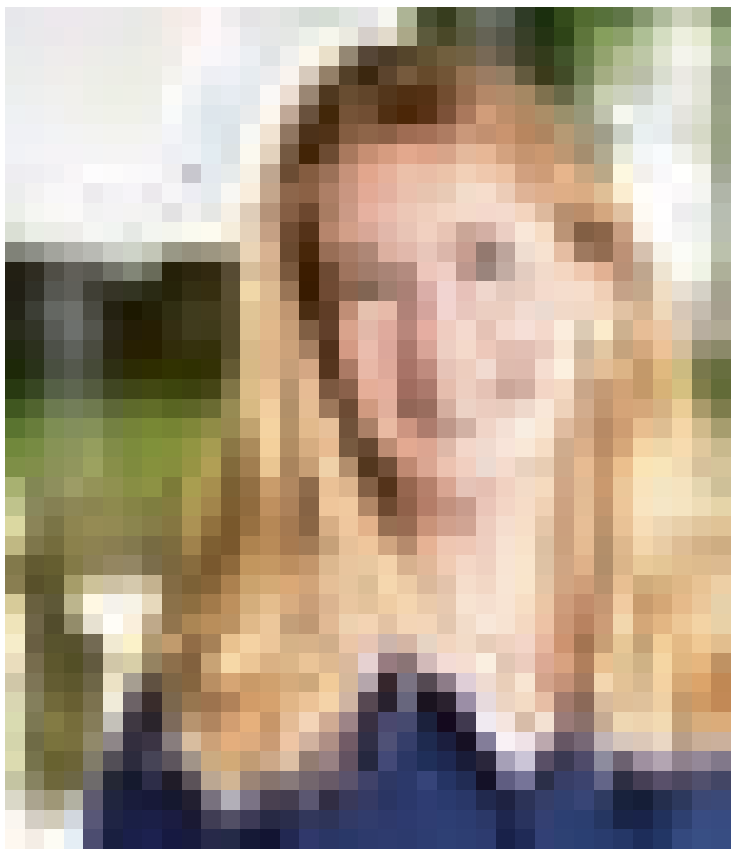
Is er een reden dat jullie slechts strafzaken tot vier weken na de moord op Wiersum analyseerden?
„Het effect dat wij onderzoeken doet zich alleen kort na een schokkende gebeurtenis voor, vandaar dat wij keken naar de uitspraken in de eerste

”

Het onderzoek laat zien dat sprake is van willekeur en dat rechters vooroordelen hebben

vier weken na de moord. Vervolgens hebben we ook gekeken naar de weken daarna en dan blijkt dat het effect na vier weken uitdooft. Straffen zijn dus niet blijvend hoger gebleven voor verdachten met een Marokkaanse achtergrond..”

Dat klinkt positief. Maar uit uw onderzoek komt toch ook naar voren

Kyra Hanemaaijer. FOTO PRIVÉARCHIEF

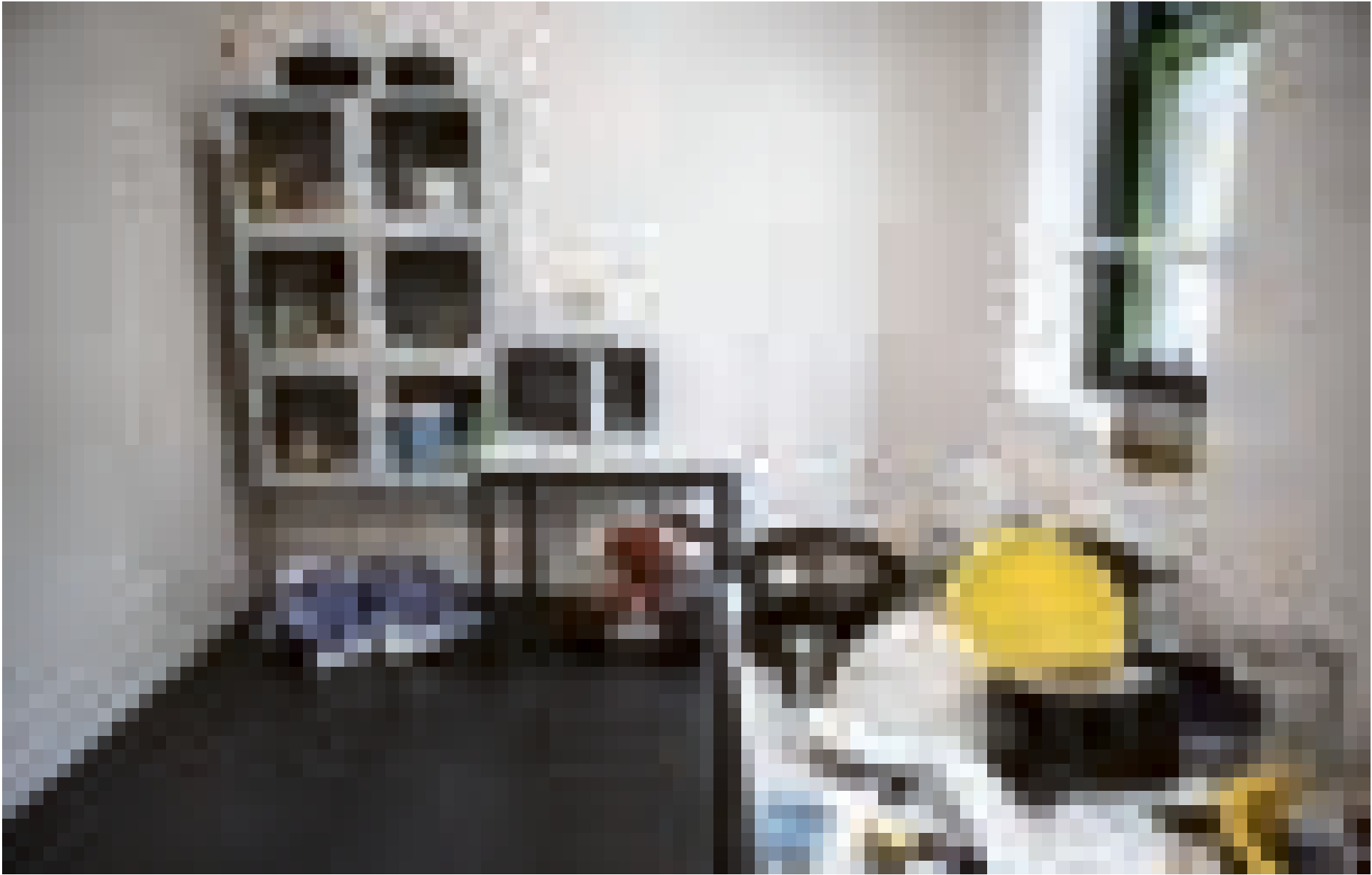
dat Marokkaanse verdachten voor de moord op Wiersum een hogere straf krijgen dan verdachten zonder migratieachtergrond?
„Dat kan inderdaad een teken zijn van bevooroordeeldheid bij rechters, maar dat kunnen wij niet bewijzen. Wij hebben gecorrigeerd voor een scala aan eigenschappen van de zaken zoals recidive en zelfs socio-economische kenmerken zoals waar verdachten wonen en of ze een baan en kinderen hebben. Dan blijkt dat verdachten met een Marokkaanse achtergrond gemiddeld zo’n 5 procent hogere straf krijgen dan verdachten zonder migratie-achtergrond. Dat kan dus samenhangen met bevooroordeeldheid van rechters. Maar het

kan ook veroorzaakt worden door iets wat wij niet in data kunnen vatten. Bijvoorbeeld dat ze in de rechtszaal minder berouw tonen of dat ze een advocaat van mindere kwaliteit hebben.”

Voor de moord op Wiersum werd in de door jullie onderzochte periode alleen Giermo B. gearresteerd: iemand zonder Marokkaanse achtergrond. Pas later volgde een lid van de Taghi-familie.
„Dat is inderdaad heel typisch. Het laat zien dat de beeldvorming dat dit ging om een moordaanslag van de Mocro Maffia belangrijk was. Wij hebben een nieuwsanalyse gemaakt en daaruit blijkt dat in de vier weken

na de moord veel kranten Marokkaanse migratieachtergrond en criminaliteit in één artikel noemden.”

In Nederland stellen rechters weinig eisen aan de strafmotivering. Ligt daar een oplossing?
„Er ligt in het Nederlandse strafrechtssysteem veel focus op hoe rechters in het vonnis de schuld motiveren. Ik vind dat ook meer belang gehecht zou moeten worden aan de strafmotivering. Uit de gedragsnormie blijkt dat als mensen meer moeten nadenken wat voor beslissing ze nemen - bijvoorbeeld omdat ze die op papier moeten zetten - de beslissing minder onderhevig is aan vooroordelen.”

Het azc Dommer van Poldersveldtweg in Nijmegen waar voornamelijk Eritreeërs en Afghanen verblijven. FOTO MANON BRUININGA/ANP

CIJFERS CBS

Flink minder asielaanvragen, vooral minder Syriërs, meer nareizigers

In de eerste negen maanden van 2025 vroegen 16.600 mensen asiel aan, een derde minder dan in diezelfde periode in 2024.

Eline Nugteren
AMSTERDAM

Er zijn flink minder asielaanvragen gedaan in de eerste drie kwartalen van 2025, ten opzichte van diezelfde periode vorig jaar. Dat meldde het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) maandag op basis van cijfers van de Immigratie- en Naturalisatiedienst (IND).

Er vragen vooral minder Syriërs asiel aan in Nederland, vermoedelijk vanwege de val van het regime van president Bashar al-Assad.

In de eerste negen maanden van 2025 vroegen 16.600 mensen voor het eerst asiel aan in Nederland. Dat is een derde minder dan in dezelfde periode vorig jaar.

In het derde kwartaal ging het om 6.800 nieuwe asielaanvragen. De meeste aanvragers hadden de Eritrese nationaliteit (990 personen), gevolgd door Syriërs (860).

Na val van Assad

De daling komt vooral doordat minder Syriërs asiel aanvragen. In de eerste negen maanden van dit jaar dienden 2.400 Syriërs een eerste asielaanvraag in, tegenover 8.900 in de eerste negen maanden van 2024.

Volgens migratie-expert Carolus

Grütters van het Centrum voor Migratierecht van de Radboud Universiteit Nijmegen is ook elders in Europa sprake van een vergelijkbare daling. „Nederland beweegt gewoon mee”, zegt Grütters. „Ons aandeel ligt al jaren stabiel rond de 3 tot 3,5 procent van alle eerste asielverzoeken die in Europa worden gedaan.”

Toelatingsbeleid aangescherpt

Sinds de val van het regime van president Bashar al-Assad eind 2024 beschouwt de Nederlandse regering delen van Syrië als veiliger. Volgens de missionair minister David van Weel (Asiel, VVD) is de situatie in Syrië nu dermate veilig dat hij het toelatingsbeleid aanscherpte.

Volgens Grütters is die redenering „bedoeld voor de publieke tribune” en „in strijd met een uitspraak van het Hof van Justitie van de EU”, zegt hij. „Een lidstaat kan een land niet gedeeltelijk als veilig verklaren. Voor de vraag of iemand recht heeft op bescherming, heeft dat geen juridische waarde.”

Hij betwijfelt dat het Nederlandse asielbeleid een directe invloed heeft op het aantal asielaanvragers. „De grote bewegingen worden bepaald door internationale ontwikkelingen. Politici doen graag alsof ze aan de knoppen kunnen draaien, maar in werkelijk-

heid is dat effect marginaal.”

In de eerste negen maanden van 2025 vroegen 2.400 Eritreeërs voor de eerste keer asiel aan - bijna twee keer zoveel als vorig jaar. De afgelopen jaren gleed Eritrea af tot een totalitaire en militaristische staat zonder politieke oppositie tegen het zittende bewind. Het land geldt inmiddels als een van de armste en meest geïsoleerde landen ter wereld.

Het autoritaire bewind van president Isaias Afewerki houdt elke vorm van oppositie in toom. De omstrede nationale dienstplicht is feitelijk onbeperkt, en wie die ontwijkt, verliest toegang tot basisvoorzieningen of wettelijke rechten.

Vooral jongeren proberen het land te ontvluchten. In 2024 waren volgens de VN-vluchtelingenorganisatie UNHCR wereldwijd ruim 683.000

Eritreeërs op de vlucht. Duitsland vangt de meeste van hen op, gevolgd door Ethiopië, Soedan en België. Van alle Eritrese asielverzoeken in Nederland kwam het overgrote deel van jongeren onder de achttien.

Gezinshereniging stijgt

Het aantal nareizigers, familieleden van een statushouder, nam ook toe. In de eerste negen maanden waren er 12.100 nareizigers, 40 procent meer dan een jaar eerder. In het derde kwartaal van 2025 kwamen 4.600 nareizigers naar Nederland, het hoogste aantal sinds 2017. Twee derde van hen kwam uit Syrië (3.100 personen).

Volgens Grütters is dat een na-ijfeffect van eerdere asielaanvragen. „Het aantal nareizigers loopt altijd achter op de eerste asielaanvragen”, legt hij uit. „Wat we nu zien, is de gezinshereniging van mensen die drie jaar geleden asiel kregen.”

Er is politiek gezien altijd veel te doen over gezinshereniging. In de programma’s van enkele politieke partijen, waaronder JA21, BBB, SGP, PVV en VVD, staat dat de regels daaromtrent moeten worden aangescherpt. Op dit moment wachten 59.000 vluchtelingen met verblijfspapieren op hereniging met hun kinderen of partner, blijkt uit IND-cijfers.

GEORGANISEERDE MISDAAD

Zoektocht naar nieuwe advocaat voor Taghi mislukt

Sinds de arrestatie van zijn advocaat Vito Shukrula dit voorjaar zit Ridouan Taghi zonder advocaat. Het hof bespreekt dit donderdag.

Jan Meeus
AMSTERDAM

De rechtsbijstand van Ridouan Taghi begint uit te lopen op een hoofdpijn-dossier. Het hof in Amsterdam, waar het hoger beroep in de Marengozaak tegen Taghi loopt, liet maandag weten dat er nog altijd geen advocaat is gevonden voor Taghi.

Taghi is begin 2024 tot levenslang veroordeeld als leider van een crimi-

nele organisatie achter een serie onderwereldmoorden en pogingen daartoe. De zestien andere verdachten in deze strafzaak zijn ook allemaal veroordeeld. Naast Taghi kregen nog twee andere verdachten levenslang. Omdat Taghi nog altijd geen advocaat heeft, dreigt de strafzaak tegen alle verdachten vertraging op te lopen.

In september is een oproep gedaan aan alle strafrechtadvocaten om zich te melden als advocaat van Taghi. „Die zoektocht heeft geen resultaat gehad”, zo meldt een woordvoerder van het hof. Het hof is niet op de hoogte van de details over de zoektocht die in handen was van het dekenberaad, een overlegorgaan van de elf dekens die namens de Orde van Advocaten toezicht houden op de advocatuur.

„Wij hebben te horen gekregen dat

er met twee advocaten is gesproken. Wie dat zijn weet het hof niet”, aldus de woordvoerder. „En ook niet waarom het niet gelukt is rechtsbijstand te vinden voor Taghi.”

Het nieuws is maandagochtend bekendgemaakt omdat het hof een aantal beslissingen over het vervolg van de strafzaak Marengo heeft uitgesproken. Hoe het nu verder moet, wordt donderdag besproken tijdens een extra zitting in de rechtbank op het complex van de Extra Beveiligde Inrichting in Vught.

Kiezen tussen twee kwaden

De problemen met de verdediging zijn ontstaan na de arrestatie van Inez Weski in het voorjaar van 2023. De eerste advocaat van Taghi wordt verdacht van het lidmaatschap van de

criminele organisatie van haar cliënt. Haar drie opvolgers legden tijdens het hoger beroep de verdediging neer, mede omdat hun integriteit in het geding zou zijn getrokken.

Vito Shukrula, de opvolger van dit driemanschap, is dit voorjaar aangehouden. Sindsdien zit Taghi opnieuw zonder advocaat. Gezien de mislukte zoektocht naar een nieuwe advocaat, lijkt het hof nog maar twee keuzes te hebben. Of iemand aanwijzen of doorgaan met de strafzaak zonder dat de hoofdverdachte een advocaat heeft.

„Dat is een keuze tussen twee kwaden”, zegt Sven Brinkhoff, hoogleraar strafrecht aan de Universiteit van Amsterdam. „Een advocaat aanwijzen is even onwenselijk als doorgaan met het hoger beroep zonder ade-

quate rechtsbijstand.”

Probleem voor het hof is dat de zaak van de zestien andere verdachten die worden vervolgd in Marengo ook stiltigt. „Dit is een trein die niet meer kan stoppen”, zegt een advocaat die het dossier goed kent. Een mogelijke oplossing is om de zaak van Taghi af te splitsen.

Maar ook dat heeft grote gevolgen omdat alle verdachten worden gezien als lid van dezelfde criminele organisatie. Rechters die zich hebben uitgelaten in de zaak van de medeverdachten van Taghi, kunnen de zaak van Taghi zelf dan niet meer beoordelen omdat ze al een mening hebben gevormd over de feiten. In dat geval zal het hof een nieuwe combinatie rechters moeten aanwijzen en dat leidt ook tot vertraging.